

PAPER DETAILS

TITLE: Vefa'ya Vefa'dan vefali bir yaklasim

AUTHORS: Yücel BULUT

PAGES: 255-260

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/254514>

Vefa'ya Vefa'dan vefalı bir yaklaşım

Vefa Sempti: Dünü, Bugünü, Yarını
Ulusal Sempozyum, 3-5 Kasım 2006

Bilim ve Sanat Vakfı ile Eminönü Belediyesi'nin işbirliği ile düzenlenen *Vefa Sempti: Dünü, Bugünü, Yarını* başlıklı ulusal sempozyum 3-5 Kasım 2006 tarihleri arasında gerçekleştirildi ve ardında pek çok yeni heves ve farklı bir tat bırakarak tamamlandı.

Sempozyum süresince düzenlen 16 oturumda 56 tebliğ -bir tanesi yurt dışından olmak üzere- toplam 58 tebliğci tarafından sunuldu. Bu 16 oturumun 2 tanesi panel olarak gerçekleştirildi. Panellerden “Hafızalarda Vefa” başlığı taşıyanının, Vefa’da yaşayan mahalle sakinlerinin ve Vefa’yla ilgili faaliyet gösteren dernek temsilcilerinin Vefa semtinin geçmişine ve bugününe ilişkin hatıralarını ve semtin problemlerine ilişkin düşüncelerini serbestçe dile getirdikleri bir “forum” olarak planlanması ve başarıyla gerçekleştirilmesi de sempozyum organizatörlerinin ince bir düşüncüsü olarak takdire şayandır.

Sempozyum süresince açık kalan, Vefa semtinin dününü ve bugünü yansıtan bir fotoğraf sergisi de tertip edildi. Çok başarılı bir seçimin ürünü olan fotoğraflara sahip serginin -aynı zamanda 3 gün süresince sempozyuma ev sahipliği yapan- Vakıf binasında ve tüm katlara yayılmış olarak sergilenmesi, serginin canlılığını oluşturuyordu. Sempozyumda, ayrıca, biri Vefa Spor Kulübü, diğeri -sempozyum organizasyonu bağlamında özel olarak hazırlatılan- Vefa’nın dünü, bugünü ve yarını hakkında olmak üzere iki belgesel film de katılımcıların beğenisine sunuldu.

Sempozyumda Vefa semtinde yer alan mimari eserlere, semte adını veren Şeyh Ebu'l-Vefâ hazretlerinin hayat hikayesine, tasavvufi anlayışına, edebî özelliklerine ve eserlerine yönelik Türkiye’nin çeşitli şehirle-

rinden gelen katılımcıların sunduğu tebliğlerin yanı sıra, sempozyumun önemini artıran bir diğer özellik de dikkat çekiciydi: Sempozyum organizasyonu yapılırken, “Şehir Tarihi Atölyesi”, “Sanat Tarihi Atölyesi” ve “Sosyal Değişim ve Hareketlilik Atölyesi” adları altında ve her biri Vefa semtinin farklı bir boyutu üzerinde yoğunlaşan 3 atölye çalışması organize edilmişti. Vefa’nın tarihsel boyutları ve Vefa’da yaşamış olan ya da hâlâ yaşayanların Vefa semtinin geçmiş dönemlerine ilişkin gözlemleri, hatıraları ve değerlendirmeleri; Vefa semtinde bulunan çeşmeler, kayıp ya da mevcut tarihî ve mimarî sanat eserleri, semt sınırları içerisindeki hazireler ve semtte yaşayan insanların sosyal yaşamları, problemleri, semtte ekonomik faaliyet gösteren esnaf ve işyeri sahipleri ve semtte İstanbul’a çalışmak için Anadolu’dan gelen bekar işgücüne barınma imkanı sağlayan bekar odaları vb. birçok konu -birbiriyle başından itibaren koordineli bir şekilde çalışmalarını yürüten- bu üç atölyede faaliyet gösteren araştırmacılar tarafından araştırıldı. Bu anlamda, semtin çeşitli boyutlarına ilişkin en son ve en yeni bilgileri haiz bu araştırmaların neticeleri de, yine, sempozyum süresince çeşitli oturumlarda tebliğler olarak izleyici-dinleyicilerle ve diğer katılımcılarla paylaşıldı.

Sempozyumun olumlu yanlarından bir diğeri de kendi alanında ulusal ve uluslararası düzeyde üne ve başarıya sahip Semavi Eyice, Turgut Cansever, İlber Ortaylı, Selçuk Mülayim, Süha Göney, Cengiz Uzuner gibi sanat tarihçisi, mimar, coğrafyacı ve tarihçi birçok bilim adamını, akademik hayatlarının henüz ilk basamaklarında bulunan pek çok genç araştırmacıyla aynı konu etrafında biraraya getirebilmeyi başarmış olmasıydı. Bu konunun, ayrıca, hem Vefa’ya *vefalı* nesillerin hâlâ varlığını sürdürüyor oluşunu, hem de çeşitli disiplinlerde çalışacak yeni kuşakların yetişmekte olduğunu göstermesi açısından önemsenmesi gereken bir husus olduğu kanaatindeyim.

3 Kasım 2006 saat 14.30’da Bilim ve Sanat Vakfı Başkanı Mustafa Özel’in “Bu beldenin kaderini konuşmak, bir anlamda bu şehrin kaderini konuşmak; bu şehrin kaderini konuşmak, bu ülkenin kaderini konuşmak; bu ülkenin kaderini konuşmak ise, bu insanlığın kaderini konuşmak demektir” cümleleriyle başlayan ve kendisine ait bir şiirle de süslediği açış konuşmasını; Eminönü Belediye Başkanı Nevzat Er’in yapmış olduğu ve “Vefa üzerine tertiplenen böyle bir organizasyonu oldukça anlamlı bulduğunu” belirttiği ve önümüzdeki yıl Süleymaniye üzerine uluslararası bir sempozyum düzenleneceği müjdesini verdiği konuşması takip etti.

Açış konuşmalarının ardından, Murat Işık tarafından hazırlanan ve Vefa’nın dününe, bugününe ve yarınına ışık tutacak ve mahalle sakin-

lerinin ve uzmanların görüşlerine başvurularak hazırlanmış olan 30 dakikalık bir “Vefa Semti Belgeseli” misafirlere sunuldu. Başkanlığını Oktay Aslanapa’nın yaptığı ilk oturum “Tarihsel Süreçte Vefa Semti” başlığını taşıyordu. Oturumun ilk konuşmacısı, rahatsızlığı sebebiyle sempozyuma katılamayan, fakat hazırlamış olduğu “Vefaiye’nin Osmanlı Tarihindeki Önemi” başlıklı bildirisini video kaydıyla dinleyicilerine ulaştıran Halil İncalcık’tı. İncalcık’ın sunumundan sonra sözü, ikinci konuşmacı olarak, “Bizans’tan Osmanlı’ya Vefa” başlıklı tebliğiyle Semavi Eyice aldı.

Semavi Eyice, “Vefa semtinin uzun bir müddet devlet ricalinin, sanat adamlarının ve şairlerin ikamet ettiği önemli bir merkez vazifesi gördüğünü” belirterek başladığı tebliğinde, özetle, semtin Bizans ve Osmanlı dönemindeki merkezî yerinden söz etti ve semtte bulunan tarihî eserlerin bir dökümünü sundu: “Esasen Bizans döneminde çukur arazinin yanında bulunan Vefa semtinin karakteri hakkında fazla bir bilgiye sahip değiliz. Burada daha sonra camiye çevrilen (Kilise Camii ya da Molla Gürani Camii) bir kilisenin var olduğunu biliyoruz. Yine burada Romalılardan kalma Bozdoğan Kemerî var ve bu kemer üzerinde II. Mustafa’dan kalan bir kitabe de bulunuyor.” Eyice’ye göre, “esas Roma kalıntılarının 8-10 metre derinlikte olduğu tahmin ediliyor” fakat bu derinliğe inen bir arkeolojik kazı çalışması henüz yapılmış değil. Eyice, “Bizans döneminde bu mekanın, limana da yakın olması dolayısıyla alışveriş merkezi olduğu düşünülse de, bugüne kadar böyle bir alana rastlanmadığı”nı da vurguladı. Semavi Eyice, Vefa semtinin Bizans dönemine ilişkin değerlendirmelerinden sonra semtin Osmanlı dönemine ilişkin olarak da şu tespitleri yaptı: “Vefa, özellikle Osmanlılar zamanında önem kazanmıştır. Fatih Sultan Mehmet, fethin hemen ardından buraya Ebu’l-Vefâ Hazretleri için bir külliye yaptırmıştır. Bu külliyenin Fatih’in bizatihi kendi vakfiyesi olması başlı başına dikkati celbeden bir durumdur ve Ebu’l-Vefâ’ya gösterilen büyük değeri ortaya koyuyor. Ebu’l-Vefâ Camii hakkında kayda değer bilgimiz çok az. Nitekim 1776 yılında cami tamamıyla yıkılmış ve yerine dönemin moda üslubu olan barok üslubuyla yeniden inşa edilmiştir. Külliye de bulunan zaviye odaları da deprem sırasında önemli ölçüde zarar görmüştür. Cami en nihayetinde 1994 yılında yoğun uğraşlar sonucu yeniden inşa edilmiştir. (...) Vefa’da bulunan üç önemli sebil, bu bölgedeki canlılığın bir göstergesidir. Yine burada şu anda mevcut olmayan sıbyan mektepleri, Yahya Çizel Camii, Revani Çelebi Camii ve Peyzan Yusuf Paşa Türbesi bulunmaktadır. Vefa konaklarıyla da meşhur bir yerdi. Bunlardan Kayserili Ah-

met Paşa ve Nuri Bey konakları bugün istimlak edilerek kurtarılmıştır. Vefa'nın önemli bir özelliği de İstanbul'un en zengin ve en kalabalık hazirelerine sahip olmasıdır. Özellikle Molla Gürani Camii'nin alt tarafı, tarihî kişilerin mezarlarına ev sahipliği yapmaktadır.”

Açılış oturumunun son konuşmacısı Turgut Cansever, “Cumhuriyet Döneminde Vefa” başlıklı konuşmasına, Fatih Camii ve bundan sadece elli yıl sonra inşa edilen Beyazıt Camii arasındaki mimarî farklılığa vurgu yaparak başladı. Bir mimar olarak bu kadar kısa bir süre içerisinde böyle büyük bir değişimin nasıl gerçekleşebildiğinin cevabını Vefa Camii ve külliyesinde bulunduğunu ifade eden Cansever sözlerine şöyle devam etti: “Vefa külliyesi Fatih devrinin aksine bir bütün olarak değil, parça parça vücuda getirilmiş; önce ev, sonra camii, ardından külliye yapılarak bunlar birbirine eklenmiştir. Beyazıt Camii'nde de benzer şekilde bir yekvücutluk sözkonusu değildir.”

Sempozyumun ikinci ve üçüncü gününde, öncelikle semtin Bizans döneminden günümüze kadar olan süreçteki mimarî yapıları, çeşmeleleri, hazireleri, semtin haritaları ve fizikî yapısı hakkında kimi zaman görsel malzemelerle de süslenmiş zengin muhtevalı tebliğler sunuldu. İkinci olarak, semte adını veren Şeyh Ebu'l-Vefâ'nın hayat hikayesi, tasavvufi ve edebî kişiliği, eserleri, hocaları ve talebeleri ve çevresini konu edinen tasavvuf edebiyatı, ilahiyat, tasavvuf, tarih, bilim tarihi, eğitim ve kütüphanecilik vb. gibi disiplinlerin ilgi alanına giren son derece başarılı ve ilginç sunumlar gerçekleştirildi. Üçüncü olarak da, semtin tarihiyle özdeşleşmiş bir hale kavuşmuş bulunan Vefa Bozacısı, Vefa Spor Kulübü, Vefa Lisesi gibi eğitim ve sosyal hayat açısından son derece önemli kurumların tarihleri ele alındı. Bozanın yapımını ve Vefa Bozacısı'nın tarihini konu alan oturumlara “Vefa Bozası”nın eşlik ettirilmesi, Vefa Spor Kulübü'nün tarihinin sözlü bir tebliğin yanı sıra bir belgeselle de zenginleştirilmesi de sözkonusu oturumlara ayrı birer hava kattı.¹

¹ Bu yazıda, 3-5 Kasım 2006'da gerçekleştirilen *Vefa Sempti: Dünü, Bugünü, Yarını* başlıklı ulusal sempozyumunun genel bir tanıtım ve değerlendirmesi amaçlanmıştır. Bu genellik nedeniyle, sempozyumda sunulan birbirinden değerli tebliğlerin hepsi üzerinde ayrıntılı olarak durulamayacaktır. Onlara burada yer veremiyor oluşumuz, çeşitli görsel malzemelerle ve sunum teknikleriyle zenginleştirilen, izlenmesini zevkli hale getiren ve kendi alanına önemli katkılar sağlayacağından hiçbir kuşku bulunmayan birbirinden değerli bilgileri muhtevî tebliğleri değersiz görüyor oluşumuz anlamına alınmamalıdır. Tebliğ ve oturum başlıklarını içeren sempozyum programı için bkz. http://www.bisav.org.tr/sempozyumlar/sempozyum_detay/index.cfm?id=251

Sempozyumun son gününün öğleden sonraki oturumları semtin yarınını konu alan “Vefa’nın Yarını” başlıklı oturumla başladı. Oturumda dört tebliğ sunuldu: İBB İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi’nden Prof. Cengiz Erurun “Süleymaniye Projesi” başlıklı tebliğinde, projenin ortaya çıkış sürecini, kapsamını ve bölgede gerçekleştirilmek istenen düzenlemelerin neler olduğu konularında açıklamalarda bulundu. Oturumun ikinci konuşmacısı olan Boğaziçi Üniversitesi Biyomedikal Mühendisliği Enstitüsü’nden Prof. Hikmet Üçışık, “Maziden Bugüne Vefa Senti Önemi ve İstikbali: ‘Vefa Üniversitesi’” başlıklı tebliğinde, Vefa sentini kurtarmanın yolu olarak semtin bir ilim merkezi haline getirilmesi gerektiğini vurguladı.

Oturumun üçüncü konuşmacısı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü’nden Yücel Bulut idi. Bulut, sempozyum programı bağlamında gerçekleştirdikleri “Sosyal Hareketlilik ve Değişim Atölyesi”nin Vefa Senti’nin sosyal ve ekonomik yapısı konulu çalışmalarının sonuçlarını -aynı atölye bünyesinde beraber çalıştıkları İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi Bölümü’nden Arş. Gör. Şenol Kurt’la birlikte- aktardı ve semtin sosyal yapısını (1) bekar odaları, (2) işyerleri ve esnaflar ve (3) hane halkı olmak üzere üç ana başlık altında ele aldı.

Atölye çalışmasında elde edilen bulgular ilgi çekiciydi. Sentin nüfusunda, belki de bölgede uygulamaya konan semtin ıslahına yönelik projeler nedeniyle, bir düşme eğiliminin gözlemlendiği, fakat semtin yine de -sınırlı sayıda da olsa- yeni nüfus aldığı tespiti yapıldı. Sentin İstanbul’a daha iyi yaşam şartlarına ulaşmak için göç eden ve son dönem itibarıyla ağırlıklı olarak Güneydoğu bölgemizden gelen vatandaşlar için gittikçe “ümidin başladığı” değil “ümidin bittiği” bir yer haline dönüştüğünü ve semtin ıslahına yönelik projeler burada yaşayan insanlarımızın beklentilerini karşılayacak çözümlerle desteklenmediği takdirde semtin, Eminönü ilçesinin, İstanbul’un ve Türkiye’nin yeni ek problemlerle uğraşmak zorunda kalacağını altı ısrarla çizildi.

Aynı zamanda sempozyumun kapanış oturumu da olan “Bir Senti Çalışmak” başlıklı panel Mehmet Genç’in başkanlığında yapıldı. Panelde Marmara Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü’nden Prof. Selçuk Mülayim, Topkapı Sarayı Müzesi Müdürü Prof. İlber Ortaylı ve İstanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümü’nden emekli Prof. Süha Göney izlenimlerini ve bilgilerini sundular. Selçuk Mülayim’in şiirlerle süslediği bu tür çalışmaları teşvik edici konuşması, İlber Ortaylı’nın Üsküdar Sempozyumu’nun Vefa Sempozyumu ile aynı tarihlere denk geti-

rilmesinden duyduğu üzüntüyü kendine özgü eleştirel ve hicivci üslu-
buyla dile getirmesi ve İstanbulluluk bilinci konusundaki ilgi çekici ko-
nuşması ve Göney’in bir semtin nasıl çalışılabileceğine ilişkin bilgi ve
birikimini *ciddiyetle* aktardığı konuşması bu tür toplantıların kapanış
konuşmalarının yalnızca hamaset konuşmalarıyla sınırlı *olmayabileceği*-
ne ve *olmaması gerektiğine* dair güzel örneklerdi.

Toplam olarak iki buçuk gün boyunca sunulan 50’yi aşkın tebliğde
Vefa semtinin çeşitli yönlerinin başarıyla irdelendiği, idarî kurumlardan
semt sakinlerine ve akademisyenlere varıncaya kadar çeşitli toplum ke-
simlerinin buluşturulduğu sempozyum, zevkli ve öğretici sunumların
yapıldığı “Bir Semti Çalışmak” başlıklı bu son oturumla nihayete erdi.
Sempozyumda sunulan tebliğlerin kitap olarak yayınlanacağını duyur-
ulması da, sempozyuma katılamayan ilgililerinin, sempozyumda su-
nulan tebliğlerden yararlanmaları için yeni bir fırsat oluşturacaktır.